

บทที่ 4

ผลการวิจัยในมุมมองผู้ส่งสาร

ผู้ผลิตรายการ และผู้สนับสนุนรายการในมุมมองผู้ส่งสาร และเครือข่ายความช่วยเหลือ

รายการ “सानรัก คนเก่งหัวใจแกร่ง” ประกอบสร้างขึ้นจากบุคคลหลายกลุ่ม การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นวิธีการวิจัยที่สามารถแยกแยะความคิดเห็นของแต่ละกลุ่มได้อย่างละเอียด ผู้วิจัยจึงแยกกลุ่มผู้ผลิตรายการ และกลุ่มผู้ชมรายการออกจากกลุ่มเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง เพื่อให้ผลการศึกษามีความชัดเจน ผู้วิจัยได้วางรูปแบบการนำเสนอโดยใช้วิธีบรรยาย ร่วมกับคำให้สัมภาษณ์โดยแยกเป็นประเด็น และแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้ผลิตรายการसानรัก คนเก่งหัวใจแกร่ง และผู้สนับสนุนรายการ

ความเป็นมาและวัตถุประสงค์

รายการ “सानรัก คนเก่งหัวใจแกร่ง” เกิดจากแนวความคิดในการทำโครงการเพื่อรับผิดชอบต่อสังคมของฝ่ายจัดกิจกรรมภายใต้ชื่อ “โครงการसानรัก” ของบริษัทแอดวานซ์ อินโฟร์ เซอร์วิส จำกัด (มหาชน) หรือเอไอเอส โดยทำโครงการเพื่อเผยแพร่ในระดับมวลชน (Mass) เน้นสื่อโทรทัศน์รูปแบบสารคดีเพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดโครงการसानรัก คือ “การส่งเสริมสถาบันครอบครัว”

ปีพ.ศ. 2542 เอไอเอสริเริ่มโครงการ “सानรัก” โดยเป็นนโยบายหลักของบริษัทฯ ในด้านกิจกรรมเพื่อสังคม ด้วยเล็งเห็นว่าสถาบันครอบครัวเป็นลักษณะเด่นของสังคมไทยมาแต่โบราณกาล และครอบครัวเป็นสถาบันแห่งแรกที่เป็นรากฐานของการสร้างคนให้เป็นคนดี ในปัจจุบันสถาบันครอบครัวไทยค่อนข้างอ่อนแอ ทำให้ความใกล้ชิดและความอบอุ่นในครอบครัวลดน้อยลง อันเนื่องมาจากวิถีการดำเนินชีวิต และการดำรงอยู่ของคนไทยที่เปลี่ยนแปลงไปตามภาวะเศรษฐกิจ ประกอบกับสังคมไทยในปัจจุบันมีการแข่งขันสูง สิ่งเหล่านี้นำไปสู่ความแตกแยกของครอบครัวในที่สุด และเมื่อสภาพครอบครัวไม่แข็งแรงจึงส่งผลให้เกิดปัญหาสังคมตามมา อาทิ ปัญหายาเสพติด ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญที่บ่อนทำลายทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ ปัญหาอาชญากรรมที่สร้างความเดือดร้อนกับคนในสังคม และปัญหาสังคมอื่นๆ ที่จะตามมาอีก

มากมาย นำพาความเสื่อมเสียมาให้กับประเทศชาติ คุณวิไล เคียงประดู่¹ กล่าวถึงจุดเริ่มต้นแนวคิดนี้ว่า

...สมัยก่อนเอไอเอสไม่ได้ทำ CSR. แต่เมื่อบริษัทปรับโครงสร้างจึงเริ่มมีโครงการเพื่อสังคมที่เป็นของตนเอง เราอยากได้ Role Model ของสังคม และเรามุ่งมั่นที่จะตอบแทนสังคมจริงๆ จึงคิดว่าเราน่าจะทำอะไรที่เป็นสื่อในระดับมวลชน และจากงานวิจัยที่ศึกษาพบว่า สังคมเปลี่ยน อาชญากร อายุน้อยลง วัยรุ่นติดยาเสพติดกันมาก นั่นแปลว่า สังคมมีปัญหาบางอย่าง เรามองเห็นว่ารากเหง้าของมันที่แท้จริงที่ก่อให้เกิดปัญหาเนื่องมาจากครอบครัวไม่แข็งแรงในที่สุดก็ได้คำตอบว่าเราจะจับเรื่องของสถาบันครอบครัว ซึ่งมีแนวคิดในการทำรายการหลายแนวคิด ช่วงนั้น แนวคิดที่ 1 คือ เอาคนที่เป็นแบบอย่างของสังคม ถ่ายทอดชีวิตของเขาว่าคนที่ดีทำให้เกิดความแข็งแรงอย่างไร แนวคิดที่ 2 คือ เอาคนที่เคยได้รับรางวัลอยู่แล้วและตามไปติดตามเบื้องหลัง เพื่อดูว่าทำไมเขาได้รับรางวัลเป็นคนดี คนเก่ง ซึ่งช่วงนั้นก็มียุทธหลายรายการในสื่อโทรทัศน์ แนวคิดที่ 3 คือ ใครก็ได้ที่น่าสงสาร ยากจน แต่เป็นคนดี ดึงเขาขึ้นมาเป็นแบบอย่างแต่เราควรช่วยเหลือเขาด้วย...

บทสรุปจากการประชุมร่วมกันระหว่างผู้รับผิดชอบโครงการสานรัก และบริษัท ปาใหญ่ ครีเอชั่น จำกัด ได้เลือกรูปแบบรายการตามแนวคิดที่ 3 โดยเน้นไปที่กลุ่มเด็กและเยาวชน เพราะมีความสอดคล้องกับแนวคิดของโครงการสานรัก

คุณสุริยนต์ จงลีพันธ์² ในฐานะผู้เข้าร่วมประชุม และเป็นผู้ที่ได้รับมอบหมายให้เป็นบริษัทผู้ผลิตรายการสานรัก คนเก่งหัวใจแกร่ง เสริมถึงที่มาและแนวความคิดว่า

...รูปแบบที่เป็นอยู่ทุกวันนี้ คือ เขามีไอเดียเพียงแค่ว่าอยากจะได้รายการที่เป็นเชิงเด็กดี คนเก่ง กตัญญู และอยากให้ทุนการศึกษา แต่ในรายละเอียดเราเป็นคนคิดพิจารณาในเรื่องของความเป็นไปได้ แคน่าสงสารอย่างเดียวไม่พอ ไม่น่าเชื่อถือ ต้องเลือกเด็กทำงานมีความพยายามสูง ไม่ใช่แค่ช่วยเหลือพ่อแม่เท่านั้น มันมีเกณฑ์หลายอย่าง คือ เศรษฐกิจเป็นหลัก เรื่องการเรียนรองลงมา แต่ของเราเอา

¹สัมภาษณ์ วิไล เคียงประดู่, ผู้ช่วยกรรมการผู้อำนวยการส่วนงานประชาสัมพันธ์ บริษัท แอดวานซ์ อินโฟร์ เซอร์วิส จำกัด (มหาชน), 21 สิงหาคม 2550.

²สัมภาษณ์ สุริยนต์ จงลีพันธ์, ผู้ควบคุมการผลิตรายการ “สานรัก คนเก่งหัวใจแกร่ง” บริษัท ปาใหญ่ ครีเอชั่น จำกัด, 23 พฤศจิกายน 2550.

เรื่องคุณธรรมและความประพฤติเป็นหลัก เพราะแกนสำคัญ คือ เรื่องของความดี
 รายการจึงเป็นประเภทส่งเสริมกำลังใจ คือ คนเราต้องการกำลังใจทุกระดับไม่ว่า
 จะยากจนร่ำรวยแค่ไหน เพียงแต่ว่ามันจะเข้ามาในรูปแบบไหน พอคนที่แหย่กว่า
 เราก็เกิดกำลังใจ รายการไม่ได้ทำให้คนน่าสงสาร คุณค่าของมัน คือ ดูแล้วเกิด
 กำลังใจ ความรู้สึกอยากจะทำอะไรดี ๆ เพื่อตัวเอง เพื่อคนในครอบครัว...

จากแนวคิดในการคัดเลือกเด็กด้อยโอกาสที่มีชีวิตความเป็นอยู่ยากจน กตัญญู และ
 สู้อชีวิต ดังนั้น การนำเสนอรายการประเภทสารคดีจึงมีความเหมาะสมที่สุดเพราะสามารถสื่อ
 ความหมายได้อย่างครบถ้วน และตรงกลุ่มเป้าหมายที่ผู้สนับสนุนรายการหลักต้องการ คุณวิไล
 เคียงประดู่³ เสริมถึงข้อมูลของเด็กด้อยโอกาสที่จะได้รับการพิจารณาว่า “เราช่วยเด็กด้อยโอกาส
 เฉพาะเด็กที่ยังเรียนอยู่ ด้วยกำลังของเราวันนี้เราจะช่วยกลุ่มนี้ก่อน เพราะการจะไปช่วยกลุ่มเด็กที่
 ไม่ได้เรียน แล้วกลับมาสู่การเรียนอย่างเป็นระบบมันจะยากกว่า”

บุคลิกภาพขององค์กรผู้ผลิตรายการ

บริษัท ปาใหญ่ ครีเอชั่น จำกัด เป็นบริษัทที่ได้รับคัดเลือกให้เป็นผู้ออกแบบ และคิดค้น
 วิธีการนำเสนอรายการสารคดี คนเก่งหัวใจแกร่งในรูปแบบสารคดี เนื่องจากบุคลิกภาพองค์กร
 มีความโดดเด่นในการผลิตรายการสารคดีทางโทรทัศน์ โดยเฉพาะรายการที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเด็ก
 และเยาวชน

บริษัทปาใหญ่ฯ จัดสรรทีมงานผู้รับผิดชอบเฉพาะรายการ “สารคดี คนเก่งหัวใจแกร่ง”
 จำนวน 3 คน เพื่อเป็นผู้ควบคุมทีมและขั้นตอนการผลิตรายการ ตั้งแต่กระบวนการก่อนการถ่ายทำ
 (Pre-production) กระบวนการถ่ายทำ (Production) และกระบวนการหลังการถ่ายทำ (Post-
 production) ผู้ควบคุมทีมแต่ละคนรับผิดชอบเยาวชนที่ตนเองได้ลงพื้นที่เพื่อถ่ายทำสารคดีใน
 แต่ละตอน เชี่ยวชาญรับผิดชอบของผู้ควบคุมทีมหรือทีมงานผู้ผลิตรายการโดยวัดจากจำนวนเทป
 ที่ผลิตเป็นรายการ คือ 16-17 คนต่อปี

บุคลิกภาพที่สำคัญของทีมงานผู้ผลิตรายการ “สารคดี คนเก่งหัวใจแกร่ง” คือ

- รักการแสวงหาข้อมูล
- มีความคิด และจิตวิทยาการสื่อสารที่ดี
- เป็นคนสมบุกสมบัน และมีความพร้อมสำหรับการเดินทางทุกรูปแบบ

³สัมภาษณ์ วิไล เคียงประดู่, ผู้ช่วยกรรมการผู้อำนวยการส่วนงานประชาสัมพันธ์
 บริษัท แอดวานซ์ อินโฟร์ เซอร์วิส จำกัด (มหาชน), 21 สิงหาคม 2550.

- ชอบช่วยเหลือผู้อื่น
- รักเด็กและเข้ากับชุมชนได้ดี
- มนุษย์สัมพันธ์ดี

คุณยุพา เพ็ชรฤทธิ์⁴ ให้สัมภาษณ์ถึงบุคลิกของพนักงานบริษัทไว้ว่า

...สังคมมันดูซับซ้อน ผู้คนปรารถนาดีต่อกัน ชีวิตเราก็จะดีมากเลยที่เรามีโอกาสได้เข้าถึงสังคมแบบนั้นอย่างป่าใหญ่ฯ ถ้าพนักงานมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีสังคมที่คุณฟังพาได้เชื่อมั่นได้ วางใจได้เราจะต้องการอะไรอีกจากชีวิต การคัดเลือกทีมงานมันก็มีคุณสมบัติเล็กๆ ที่สำคัญ คือ ความคิด บุคลิกภาพ และลักษณะนิสัยที่เข้ากันได้กับเด็กและชุมชน...

คุณสุรียนต์ จอกลีพันธ์⁵ กล่าวเสริมประเด็นนี้ว่า “จริงๆ แล้วเราควรทำอะไรก็ได้ เพราะเราเป็นสื่อมวลชน แต่การเฉพาะน่าจะเป็นลักษณะส่วนบุคคลมากกว่า เช่น รักเด็ก ชี้แจงสาร” นอกจากนี้ คุณวิไล เคียงประดู่⁶ กล่าวเสริมประเด็นนี้ว่า

...จากคำตอบที่ได้ว่าเราจะจับเรื่องสถาบันครอบครัวเป็นหลักเราจึงควรมีทีมงานที่มีประสบการณ์มาร่วมกันคิด และมองเห็นว่าบริษัทป่าใหญ่ฯ มีฐานข้อมูลอยู่แล้ว และมีความถนัดในการทำเรื่องนี้ เราจึงเลือกป่าใหญ่ฯ เข้ามาทำงานร่วมกันวันนี้เรากับป่าใหญ่ไม่ได้ทำงานแบบนายจ้างกับลูกจ้าง เราจ้างเขาผลิตรายการจริง แต่จ้างในลักษณะที่ว่าเราเป็นหน่วยงานสองหน่วยที่ทำงานร่วมกันแล้วแบ่งหน้าที่กัน ถือว่าเป็นการร่วมกันมากกว่าในลักษณะงาน...

⁴สัมภาษณ์ ยุพา เพ็ชรฤทธิ์, กรรมการผู้จัดการบริษัทป่าใหญ่ ศรีเอชเอ็น จำกัด, 23 พฤศจิกายน 2550.

⁵สัมภาษณ์ สุรียนต์ จอกลีพันธ์, ผู้ควบคุมการผลิตรายการ “सानรัก คนเก่งหัวใจแกร่ง” บริษัท ป่าใหญ่ ศรีเอชเอ็น จำกัด, 23 พฤศจิกายน 2550.

⁶สัมภาษณ์ วิไล เคียงประดู่, ผู้ช่วยกรรมการผู้อำนวยการส่วนงานประชาสัมพันธ์ บริษัท แอดวานซ์ อินโฟร์ เซอร์วิส จำกัด (มหาชน), 21 สิงหาคม 2550.

กระบวนการทำงาน และรูปแบบรายการประเภทสารคดี

กระบวนการค้นหาเด็กด้วยโอกาสเพื่อคัดเลือกให้เป็นเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง เป็นกระบวนการเริ่มต้นที่มีความสำคัญมากที่สุดของผู้ผลิตในฐานะสื่อมวลชนที่ต้องรับผิดชอบ ต่อข้อมูล และข้อเท็จจริงที่จะนำเสนอ อีกทั้งความถูกต้องของข้อมูลเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึง เป็นอย่างมาก โดยข้อมูลดังกล่าวมีที่มา ดังนี้

1. ผู้ชมรายการส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ หรืออีเมลแนะนำ
2. ญาติพี่น้อง หรือผู้ชมรายการโทรศัพท์แนะนำข้อมูล หรือเล่าเรื่องราวชีวิตของเด็ก ที่พบเห็นหรือรู้จัก
3. การประสานงานของทีมงานรายการกับสถานศึกษาทั่วประเทศ
4. สถานศึกษาติดต่อขอความช่วยเหลือด้วยการส่งข้อมูลให้ทีมงานพิจารณานักเรียน ด้วยโอกาส หรือต้องการความช่วยเหลือโดยเร่งด่วน
5. ประสบการณ์ตรงที่ทีมงานมีโอกาสได้พบเห็นการสู้ชีวิตของเด็กด้วยโอกาส

ที่มาของข้อมูลข้างต้นจะผ่านขั้นตอนการเก็บข้อมูลเบื้องต้น ด้วยวิธีการพูดคุยกับเด็ก คุณครู และผู้ปกครองหรือผู้เกี่ยวข้องผ่านทางโทรศัพท์ เพื่อเปรียบเทียบข้อเท็จจริงที่ได้รับ และตรวจสอบคุณสมบัติ เมื่อผ่านการพิจารณาในเบื้องต้น ขั้นตอนต่อไปจะทำการคัดเลือกเฉพาะเด็ก ที่มีชีวิตน่าสนใจ และมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่รายการกำหนด ระยะเวลาในการค้นหารวมถึง การพูดคุยข้อมูลผ่านทางโทรศัพท์ในเบื้องต้นใช้เวลา 10-30 วัน โดยเกณฑ์เฉลี่ยของข้อมูลที่ผ่านการพิจารณาเบื้องต้นอยู่ในอัตราส่วน 3:5

เมื่อรวบรวมข้อมูลของเด็กที่ผ่านการพิจารณาข้างต้นแล้ว ขั้นตอนถัดไปที่ทีมงาน จะจัดแบ่งข้อมูลของเด็กแยกออกตามภาค และจังหวัดที่ใกล้เคียงกัน สำหรับการลงพื้นที่เก็บข้อมูล ในสถานที่จริงอีกครั้ง โดยใช้ทีมงานคนเดียวกันกับที่ได้พูดคุยตั้งแต่เริ่มต้น

ความสำคัญของการลงพื้นที่เก็บข้อมูล คือ

1. ได้เห็นสภาพครอบครัว และความเป็นอยู่จริงๆ
2. ได้รู้จักและพูดคุยกับนายจ้างที่เด็กไปทำงานด้วย
3. เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเด็ก ครอบครัว ครู คนในชุมชน และผู้เกี่ยวข้อง
4. ตรวจสอบข้อเท็จจริงในสิ่งที่พบเห็นกับข้อมูลที่ได้รับเพื่อเป็นประโยชน์ในการประเมิน

การเก็บรวบรวมข้อมูลที่จะผ่านการพิจารณาในขั้นตอนของการลงพื้นที่มีเกณฑ์เฉลี่ย อัตราส่วน 1:3 และเมื่อผ่านขั้นตอนการคัดเลือกเด็กเพื่อให้เป็นเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง หลังจากนั้นจะเข้าสู่กระบวนการวางแผนเพื่อถ่ายทำสารคดีต่อไป

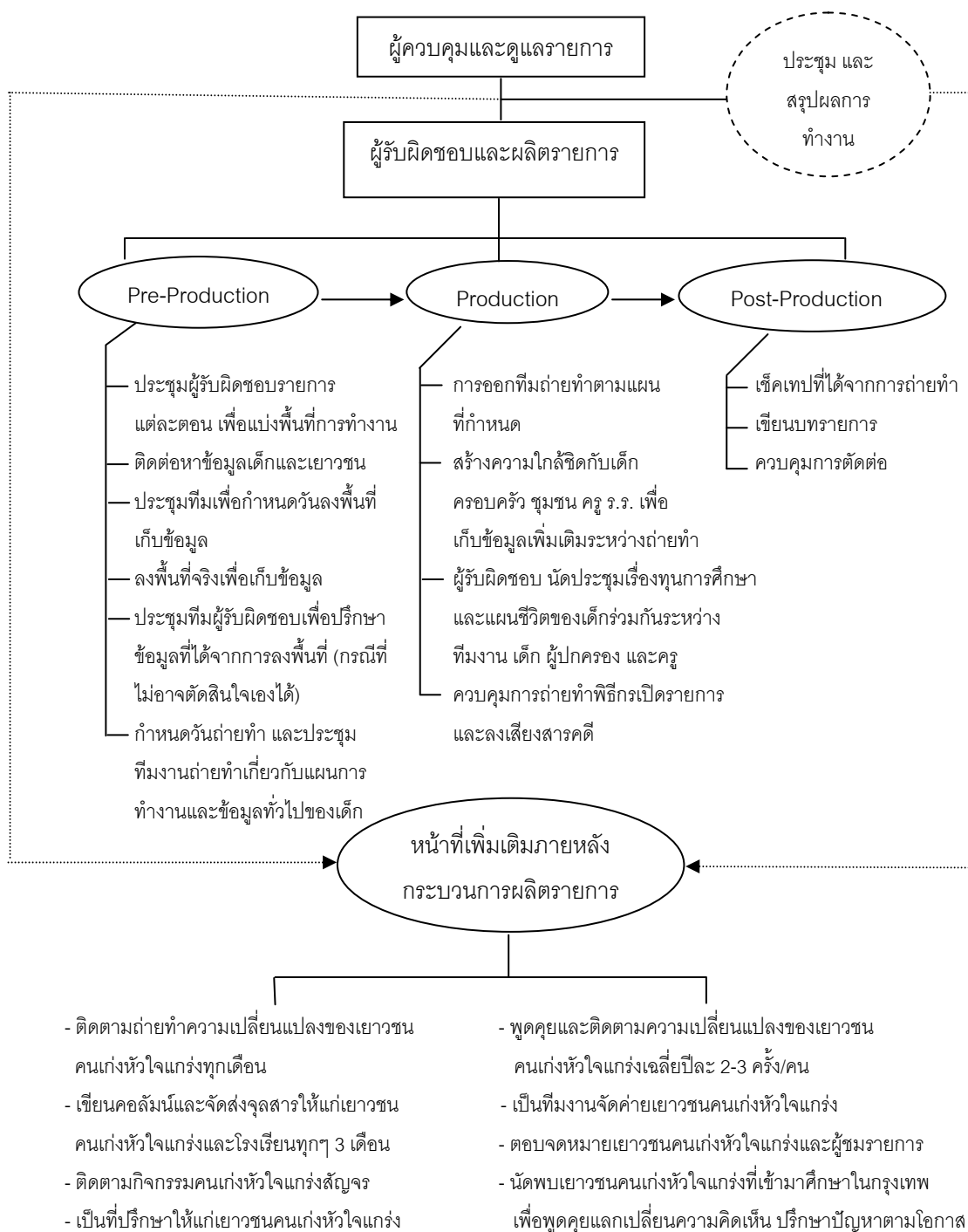
กระบวนการค้นหา คัดเลือก จนถึงขั้นตอนการผลิตและเผยแพร่นำเสนอเป็นรายการสารคดี “सानรัก คนเก่งหัวใจแกร่ง” หนึ่งตอนยังไม่ถือเป็นการสิ้นสุดการทำหน้าที่สื่อมวลชน ในฐานะผู้ผลิตรายการ ความรับผิดชอบต่อเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งภายหลังกายการออกอากาศ ยังถือเป็นกระบวนการที่ต้องให้ความสำคัญ

รายการ “सानรัก คนเก่งหัวใจแกร่ง” เป็นรายการสารคดีชีวิต มุ่งเน้นการให้กำลังใจแก่ผู้ชมรายการ และเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง วิธีการทำงานและการผลิตรายการมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างความใกล้ชิด สร้างความคุ้นเคยกับเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง และสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่ผู้ชมรายการ

กระบวนการทำงานรายการ “सानรัก คนเก่งหัวใจแกร่ง” บริษัทป่าใหญ่ ครีเอชั่น จำกัด มีลักษณะดังนี้

ภาพที่ 4.1

แสดงกระบวนการทำงานของทีมควบคุมการผลิต รายการสารรัก คนเก่งหัวใจแกร่ง
บริษัทป่าใหญ่ ศรีเอชเอ็น จำกัด

ความรับผิดชอบของทีมผู้ควบคุมการผลิตรายการ “สานรัก คนเก่งหัวใจแกร่ง” คือ การสามารถจัดการทุกกระบวนการอย่างเป็นระบบ จากแผนภาพข้างต้นสามารถอธิบายกระบวนการทำงานของทีมควบคุมการผลิต รายการ “สานรัก คนเก่งหัวใจแกร่ง” ดังนี้

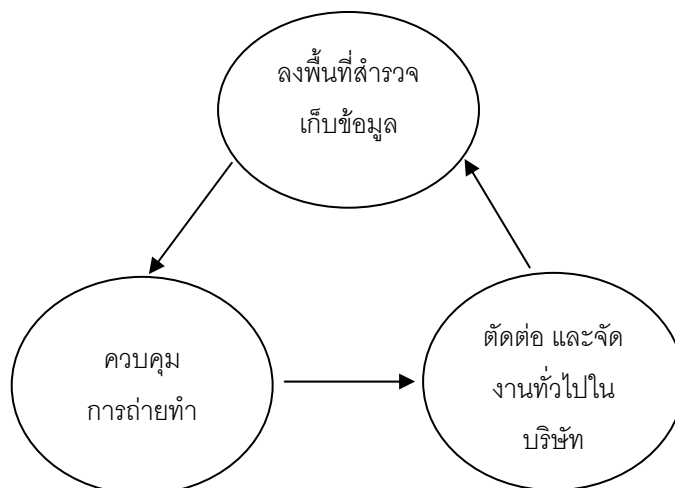
การจัดระบบการทำงานเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ทีมผู้ควบคุมการผลิตรายการ จำเป็นต้องกำหนดแผนการทำงานหลักล่วงหน้า 1-2 เดือน เพื่อให้ทันต่อการนำเสนอรายการ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ดังนี้

- การแบ่งพื้นที่สำรวจ และเก็บข้อมูล
- การแบ่งระยะเวลาในการถ่ายทำ
- การกำหนดวันตัดต่อ
- การกำหนดวันออกอากาศแต่ละตอน

ระบบการทำงานของรายการ “สานรัก คนเก่งหัวใจแกร่ง” มีลักษณะวนเป็นวงกลม กล่าวคือ เมื่อทีมผู้ควบคุมการผลิตรายการคนที่ 1 ลงพื้นที่สำรวจและเก็บข้อมูล ผู้ควบคุมการผลิต รายการคนที่ 2 จะนำทีมงานลงพื้นที่เพื่อถ่ายทำสารคดี ส่วนผู้ควบคุมการผลิตรายการคนที่ 3 จะอยู่ในช่วงการตัดต่อรายการ และจะประจำอยู่ที่บริษัทป่าใหญ่ ครีเอชั่น จำกัด (standby) เพื่อรับโทรศัพท์และจัดการงานทั่วไป เช่น ติดต่อหาข้อมูลเด็ก สรุปค่าใช้จ่าย เช็คเทปถ่ายทำ และเมื่อเสร็จสิ้นแต่ละกระบวนการผู้ควบคุมการผลิตรายการแต่ละคนจะหมุนวน โดยผู้ควบคุมการผลิตรายการคนที่ 3 จะลงพื้นที่สำรวจและเก็บข้อมูล ส่วนผู้ควบคุมการผลิตรายการคนที่ 1 นำทีมงานลงพื้นที่เพื่อถ่ายทำสารคดี และผู้ควบคุมการผลิตรายการคนที่ 2 จะอยู่ในช่วงการตัดต่อ รายการ และจะประจำอยู่ที่บริษัท โดยแผนการทำงานยี่สิบวันออกอากาศเป็นหลัก ซึ่งควบคุมการผลิตรายการแต่ละคนรับผิดชอบเด็กหรือเยาวชนของตนจนกว่าจะสิ้นสุดกระบวนการ สามารถอธิบายระบบการทำงานเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

ภาพที่ 4.2

ระบบการทำงานของทีมงานผู้ควบคุมการผลิตรายการ “สานรัก คนเก่งหัวใจแกร่ง”

ขั้นตอนการติดต่อ เก็บข้อมูลก่อนการถ่ายทำ (Pre-Production) ระหว่างการถ่ายทำ (Production) และหลังการถ่ายทำ (Post-Production) ที่ทีมงานผู้ผลิตรายการสามารถสร้างความคุ้นเคยและคลุกคลีอยู่กับเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง ตั้งแต่กระบวนการเริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดการถ่ายทำ นอกจากนี้หน้าที่เพิ่มเติมที่ทีมงานผู้ผลิตรายการมีส่วนรับผิดชอบเป็นขั้นตอนภายหลังสิ้นสุดกระบวนการผลิตรายการ ซึ่งเป็นบทบาทที่มีส่วนสำคัญและมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการสร้างความรู้สึกผูกพันร่วมกันระหว่างทีมงานผู้ผลิตรายการกับเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง และเป็นจุดเด่นในการทำงานของบริษัทป่าใหญ่ ศรีเอชเอ็น จำกัด โดยคุณนิตยา จินดาภาคย์⁷ บอกถึงกลยุทธ์การทำงานไว้ว่า

...ความเชื่อถือด้านแรกที่เราคิด คือ คุณครู เพราะเวลาในการเก็บข้อมูลมีจำกัด คุณครูจะเลือกไว้ก่อนว่าเด็กคนไหนดีที่สุด ถ้ารู้สึกว่าคุณครูเริ่มเข้าเกณฑ์ก็จะไปคุยกับคนที่เขาทำงานด้วยอีกต่อหนึ่ง เราพยายามดูข้อมูลให้รอบด้านมากที่สุด และทุกครั้งจะพยายามแยกเด็กมาคุยเดี่ยวเพราะจะช่วยประกอบการตัดสินใจ และสังเกตดูว่าเขาเป็นยังไง เพราะตอนที่คุยรวม มีพ่อแม่ ญาติพี่น้องจะเป็นอีกแบบหนึ่ง และเราต้องถามความสมัครใจว่าเขาพร้อมออกโทรทัศน์หรือไม่ตั้งแต่

⁷ สัมภาษณ์ นิตยา จินดาภาคย์, หัวหน้ารายการ “สานรัก คนเก่งหัวใจแกร่ง” บริษัท ป่าใหญ่ ศรีเอชเอ็น จำกัด, 23 พฤศจิกายน 2550.

ช่วงเก็บข้อมูล เมื่อถึงวันที่ถ่ายทำ เริ่มต้นอาจจะเรียกว่าการตีชู้กับเด็ก แต่พอเราคุยภาษาเดียวกัน เราเป็นกันเองกับเขา ระหว่างนั้นเขาก็จะรู้สึกได้ว่าเราเป็นผู้หวังดีที่จะยื่นมือ หรือจับมือเขาขึ้นมาต้องสร้างตรงนี้ให้ได้ก่อน ทำให้เขาเชื่อใจในตัวเรา เวลาสัมภาษณ์หรือถ่ายทำ เขาก็จะเล่าหรือพูดเรื่องราวต่างๆ ว่าความเป็นเขามันคืออะไร ซึ่งบางส่วนที่เขาไม่ยอมเปิดเผย แต่เราก็จะรู้ตั้งแต่ลงเก็บข้อมูลแล้วเราจะไม่พยายามถามประเด็นนั้น ถ้าไม่คิดว่าจะนำมาใช้อีกในเนื้อหาสารคดี เพราะบางอย่างก็เป็นเรื่องเปราะบางอยู่ที่วิจารณญาณของเรา และมันก็เป็นจรรยาบรรณด้วย...

คุณสุริยนต์ จงลีพันธ์^๘ ให้ข้อมูลเสริมเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาเยาวชนว่า “บางคนถ้าไม่ผ่านเกณฑ์ของเราจริงๆ เราก็ไม่ทำ บางคนชีวิตเขาอาจจะเข้าคุณสมบัติ แต่มันมีเกณฑ์บางอย่างที่ไม่ผ่าน เราก็ไม่ถ่ายทำ” นอกจากนี้ คุณวิไล เคียงประดู่^๙ ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า ... การที่เราทำเป็นสารคดีมันทำให้คนได้เห็น เห็นที่มาที่ไปว่าทำไมเด็กคนนี้จึงเป็นคนดีได้ อะไรที่บ่งบอกว่าเขาเป็นคนดี สมควรได้รับทุนและสมควรนำมาเป็นแบบอย่างจึงออกมาในรูปแบบสารคดีเพราะสามารถสื่อความหมายได้ครบถ้วน แต่เวลาออกอากาศนานไม่ได้ เพราะเงินเราจำกัด ฉะนั้น จุดที่เราจะได้ทุกอย่างต้องพอดี (Balance) ระหว่างงบประมาณกับการออกสื่อ 15 นาที...

คุณค่าของรายการ

การผลิตรายการผ่านสื่อโทรทัศน์ไทยปัจจุบันเป็นที่น่าสังเกตว่า ส่วนใหญ่จะมีอายุในการออกอากาศเฉลี่ย 6 เดือนถึง 1 ปี แต่มีเพียงไม่กี่รายการเท่านั้นที่ได้รับโอกาสในการจัดผังรายการอย่างต่อเนื่องยาวนานในสังคมไทย

รายการ “सानรัก คนเก่งหัวใจแกร่ง” ได้ผลิตรายการต่อเนื่องยาวนานกว่า 7 ปี (พ.ศ.2544-2550) ทำให้รายการ “सानรัก คนเก่งหัวใจแกร่ง” กลายเป็นที่รู้จักของผู้ชมเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะกลุ่มผู้ชมรายการจากต่างจังหวัด ทีมงานได้รับจดหมาย อีเมล และการติดต่อพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากผู้ชมรายการอย่างต่อเนื่อง โดยส่วนใหญ่แสดงความชื่นชมกับ

^๘สัมภาษณ์ สุริยนต์ จงลีพันธ์, ผู้ควบคุมการผลิตรายการ “सानรัก คนเก่งหัวใจแกร่ง” บริษัท ป่าใหญ่ ครีเอชั่น จำกัด, 23 พฤศจิกายน 2550.

^๙สัมภาษณ์ วิไล เคียงประดู่, ผู้ช่วยกรรมการผู้อำนวยการส่วนงานประชาสัมพันธ์ บริษัท แอดวานซ์ อินโฟร์ เซอร์วิส จำกัด (มหาชน), 21 สิงหาคม 2550.

เนื้อหารายการ และการคัดเลือกเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง จากผลการตอบรับของผู้ชมรายการ และการที่รายการเป็นที่รู้จักของคนในสังคม ซึ่งส่งผลดีต่อการทำงานของทีมงานผู้ผลิตรายการ คือ การติดต่อประสานงานการถ่ายทำทำได้ง่ายมากขึ้น นอกจากนี้ยังส่งผลดีต่อเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งในทางอ้อมด้วย

จำแนกคุณค่าของรายการโดยแยกตามกลุ่มที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ผู้ผลิตรายการ

- เป็นที่รู้จักของผู้ชมทั่วไป
- มีความอึดอึ้งใจในการทำงาน
- ได้รับความรู้สึกดีๆ และความไว้วางใจจากเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง
- สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง ชุมชน โรงเรียนและผู้ให้ความ

ช่วยเหลือเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง

2. ผู้ชมรายการ

- ได้รับกำลังใจจากเรื่องราวชีวิตของเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง
- เป็นสื่อการเรียนรู้การสอน
- กระตุ้นให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อเด็กด้อยโอกาส

3. เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง

- สร้างความภาคภูมิใจในตัวเอง
- มีกำลังใจในการดำเนินชีวิต

คุณสุริยนต์ จงลีพันธ์¹⁰ ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า “มันดีตรงที่รายการถูกนำไปใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนในโรงเรียน วัด เป็นเรื่องจริยธรรมซึ่งทุกวันนี้คนขาดกันมาก คือรายการเริ่มกลายเป็นต้นแบบเรื่องของการมีคุณธรรม จริยธรรมในสังคม” และ คุณยุพา เพ็ชรฤทธิ์¹¹ แสดงความคิดเห็น ต่อการทำงานของทีมงานว่า “เด็กที่ได้รับการติดต่ออาจจะปีละ 1-2 ครั้ง จะทำให้เขา

¹⁰ สัมภาษณ์ สุริยนต์ จงลีพันธ์, ผู้ควบคุมการผลิตรายการ “สานรัก คนเก่งหัวใจแกร่ง” บริษัท ปาใหญ่ ครีเอชั่น จำกัด, 23 พฤศจิกายน 2550.

¹¹ สัมภาษณ์ ยุพา เพ็ชรฤทธิ์, กรรมการผู้จัดการบริษัท ปาใหญ่ ครีเอชั่น จำกัด, 23 พฤศจิกายน 2550.

มีความรู้สึกดี คนเราเวลารู้สึกว่าตัวเองมีคุณค่ามันเป็นเรื่องที่ดีมาก” นอกจากนี้ คุณนิตยา จินดาภาคย์¹² เพิ่มเติมในประเด็นดังกล่าวว่า

...ดูเหมือนเราจะอยู่กันอย่างเงียบๆ แต่มันมีคุณค่าต่อเด็ก คือ เขารู้สึกภูมิใจในตัวเองและเห็นคุณค่าในตัวเองมากขึ้น คุณค่าต่อผู้ชม เราคิดว่าใครสักคนที่เปิดโทรทัศน์ดู หรือช่วงนั้นเขาอาจจะเจอวิกฤติกับตัวเองอยู่แล้วมันน่าจะเกิดแรงอะไรสักอย่างให้กับเขาได้เราก็ดีใจแล้ว ถ้าต่อตัวเอง คือ วันแม่เด็กจะส่ง SMS หรือโทรศัพท์มาพูดคุยด้วย มันรู้สึกถึงความผูกพัน...

จากการจำแนกคุณค่าของรายการโดยแยกตามกลุ่มที่เกี่ยวข้อง และคำสัมภาษณ์ แสดงให้เห็นว่าคุณค่าของรายการมีผลต่อความสำเร็จของรายการ

ความสำเร็จของรายการ

สิ่งที่สามารถยืนยันความสำเร็จและคุณภาพของรายการได้เป็นอย่างดี คือ รางวัลจากสถาบันหรือสมาคมต่างๆ และความถี่ในการชมรายการหรือเรตติ้ง (Rating)

1. รางวัล (Award)

ปัจจุบันสื่อมวลชนเกือบทุกแขนงต่างผลิตผลงานเพื่อหวังรางวัลในการสร้างชื่อเสียงให้แก่ตนเอง เพราะการได้รับรางวัลมีผลเกี่ยวเนื่องต่อการสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้สนับสนุน หรือมีผลการต่อสัญญาการทำรายการต่อไป

สำหรับแวดวงสารคดีมักได้รับการเสนอชื่อเข้าชิงรางวัลในการประกาศผลรางวัลจากสถาบันหรือสมาคมต่างๆ เป็นประจำ แม้จะมีจำนวนรายการที่ถูกเสนอชื่อไม่มากเหมือนรายการประเภทอื่นๆ สำหรับรายการสารคดี คนเก่งหัวใจแกร่ง เคยได้รับรางวัลจากสถาบันหรือสมาคมต่าง ๆ ดังนี้

- ปีพ.ศ.2544 รางวัลสารคดีสำหรับเด็กและเยาวชนดีเด่น จากคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ
- ปีพ.ศ.2546 รางวัลพระราชทานองค์กรที่ทำคุณประโยชน์ต่อเยาวชน สาขาสื่อมวลชนเพื่อเด็กและเยาวชน จากสำนักนายกรัฐมนตรี เนื่องในวันเยาวชนแห่งชาติ
- ปีพ.ศ.2549 รางวัลโทรทัศน์ทองคำ ประเภทส่งเสริมความรู้ดีเด่นด้านคุณธรรมและจริยธรรม

¹²สัมภาษณ์ นิตยา จินดาภาคย์, หัวหน้ารายการ “สารคดี คนเก่งหัวใจแกร่ง” บริษัท ปาใหญ่ ครีเอชั่น จำกัด, 23 พฤศจิกายน 2550.

รางวัลโทรทัศน์ทองคำ ประเภทส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมดีเด่น ปีพ.ศ.2549 เป็นรางวัลพิเศษที่ทางชมรมส่งเสริมโทรทัศน์ (โทรทัศน์ทองคำ) และมูลนิธิรังสิกุล จัดตั้งขึ้น เป็นปีแรกด้วยการเล็งเห็นความสำคัญของการผลิตรายการเพื่อส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมดีเด่น ต่อเยาวชน และเพื่อต้องการให้กำลังใจแก่คนทำงานรายการสารรัก คนเก่งหัวใจแกร่ง จากรางวัลที่รายการได้รับพบว่าสาขาหรือประเภทของรางวัลจะเกี่ยวเนื่องกับการส่งเสริมเยาวชน และการสร้างคุณประโยชน์ในแง่ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม สอดคล้องกับเป้าหมายสำคัญของผู้ผลิตรายการ “สารรัก คนเก่งหัวใจแกร่ง” นั่นคือ การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่ผู้ชมรายการ แต่สำหรับคนทำงานหรือทีมงานรายการกลับให้ความสำคัญในเรื่องความสำเร็จของรายการด้วยการวัดผลจาก “รางวัล” น้อยมาก คุณยุพา เพ็ชรฤทธิ์¹³ แสดงความคิดเห็นว่า “ไม่ได้ตั้งความสำเร็จเอาไว้ คือ เราอยากทำรายการที่ดีๆ หนึ่งรายการที่เป็นไปตามแนวคิด (concept) ที่วางไว้ แต่มันก็เกิดสิ่งที่เหนือความคาดหว้ง เช่น เกิดเครือข่ายความช่วยเหลือ ส่วนเรื่องรางวัลที่ได้รับรู้สึกดีใจ แต่จะมีผลกับการทำงานถ้าไม่ได้รับรางวัลใหม่ก็ไม่ใช่” และคุณวิไล เคียงประดู่¹⁴ ในฐานะเจ้าของรายการ กล่าวเสริมว่า

...รางวัลที่ได้มีส่วนทำให้เรามีกำลังใจมากขึ้นที่จะทำต่อ แต่ถึงจะมีรางวัลหรือไม่มีโครงการนี้เป้าหมายแห่งความสำเร็จ คือ ทำให้เด็กในประเทศไทยรู้จักคิดมากขึ้น ส่วนรางวัลโทรทัศน์ทองคำที่ได้มานั้นเป็นรางวัลแห่งความภาคภูมิใจซึ่งจะต่อยอดทำให้รายการเป็นที่รู้จักและมีคนดูมากขึ้น...

2. เรตติ้ง (Rating)

ความถี่ในการชมรายการ (Rating) เป็นอีกตัวแปรหนึ่งที่สามารถวัดความสำเร็จและความนิยมของรายการ แต่สำหรับรายการสารรัก คนเก่งหัวใจแกร่งกลับไม่ได้วัดความสำเร็จของรายการด้วยเรตติ้ง คุณสุริยนต์ จงสิทธิ์¹⁵ กล่าวเสริมว่า

¹³สัมภาษณ์ ยุพา เพ็ชรฤทธิ์, กรรมการผู้จัดการบริษัท ป่าใหญ่ ครีเอชั่น จำกัด, 23 พฤศจิกายน 2550.

¹⁴สัมภาษณ์ วิไล เคียงประดู่, ผู้ช่วยกรรมการผู้อำนวยการส่วนงานประชาสัมพันธ์ บริษัทแอดวานซ์ อินโฟร์ เซอร์วิส จำกัด (มหาชน), 21 สิงหาคม 2550.

¹⁵สัมภาษณ์ สุริยนต์ จงสิทธิ์, ผู้ควบคุมการผลิตรายการ “สารรัก คนเก่งหัวใจแกร่ง” บริษัท ป่าใหญ่ ครีเอชั่น จำกัด, 23 พฤศจิกายน 2550.

... สิ่งที่จะวัดว่ารายการได้รับความนิยมมากแค่ไหน มันไม่ใช่เกณฑ์ทางด้านเรตติ้ง (Rating) แต่เป็นเกณฑ์ด้านออกอากาศไปแล้วมีเสียงโทรศัพท์ตอบรับเข้ามาเรื่องความช่วยเหลือทั้งรูปแบบการบริจาค ณ ตอนนั้น หรือเข้าไปช่วยในตอนหลังเกิดกลุ่มต่างๆ ที่เข้ามาช่วยเหลือ ความสำเร็จน่าจะเป็นเรื่องนี้มากกว่า คือเกิดสายตาหลายสายตาต่อความยากจน ต่อเด็กที่ต่อสู้อยู่ ซึ่งต่อไปเราก็นับว่ามีคนรอบข้างว่าใครมีปัญหาบ้าง...

สรุปความสำเร็จของรายการ “सानรัก คนเก่งหัวใจแกร่ง”

- การได้รับการยอมรับจากผู้ชมรายการ โดยแสดงออกในรูปแบบของความช่วยเหลือและการแสดงความใส่ใจต่อเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง

- มีการติดต่อขอรับวีซีดีรายการเพื่อนำไปเป็นสื่อการเรียนการสอน และเพื่อใช้เป็นสื่อในการสร้างกำลังใจให้กับตนเองและผู้อื่นอย่างต่อเนื่อง

- ได้ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่ผู้ชมรายการ

- เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งปฏิบัติตัวในทางที่ดี มีเป้าหมายในการดำเนินชีวิต

- กระตุ้นให้เกิดความรักในสถาบันครอบครัว

- รางวัลจากหน่วยงานหรือสมาคม

ผลการสัมภาษณ์ผู้ผลิตรายการ “सानรัก คนเก่งหัวใจแกร่ง” พบว่า การทำรายการแต่ละครั้งไม่ได้ผลิตเพื่อคาดหวังรางวัล และไม่ได้ประเมินความสำเร็จของรายการด้วยการวัดเรตติ้งจากจำนวนผู้ชม ขณะเดียวกันกระบวนการทำงานที่ไม่ได้ถูกกดดันเพื่อผลรางวัลจากผู้สนับสนุนรายการ ส่งผลให้ทีมงานผู้ผลิตรายการมีความตั้งใจในการผลิตผลงาน หรือทำงานด้วยใจจริง อันจะมีผลต่อคุณภาพและเนื้อหาของรายการ คุณยุพา เพ็ชรฤทธิ์¹⁶ แสดงทัศนคติต่อการร่วมงานกับโครงการสานรักว่า

...โครงการสานรักเป็นสปอนเซอร์ที่น่ารักมาก ไม่เข้ามาวุ่นวาย ไม่เข้าชี้ คือ เขาเชื่อใจเรา มันส่งผลให้เรามีกำลังใจในการทำงาน ถ้าเขามานั่งชี้เราก็คงจะไม่ไหวแล้ว เราไม่อยากทำงานให้มาตรฐานของเราจะมีอยู่ระดับหนึ่ง แต่จะไม่ได้ใจเวลาที่ไม่ได้ใจงานจะออกมาไม่เท่ากัน พี่คิดว่ามันเป็นตัวสะท้อนความสำเร็จของรายการ สิ่งหนึ่งที่ประทับใจมากคือทุกครั้งที่เราเจอผู้บริหารของเครือชินฯ เขาจะพูดขอบคุณ

¹⁶สัมภาษณ์ ยุพา เพ็ชรฤทธิ์, กรรมการผู้จัดการบริษัท ป่าใหญ่ ครีเอชั่น จำกัด,

ป่าใหญ่ และรู้ว่าเราทุ่มเทกับงาน เราก็รู้สึกดี เราสังเกตสายตาของเอไอเอสเขา
ก็มีจิตใจที่จะดูแลเด็กๆ คล้ายกับเราเหมือนกัน...

การติดตามผลความเปลี่ยนแปลง

การติดตามผลความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง แบ่งหน้าที่
ออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. บริษัทป่าใหญ่ ศรีเอชเอ็น จำกัด

หลังจากกระบวนการผลิตรายการแต่ละตอนสิ้นสุดลง บริษัทป่าใหญ่ ศรีเอชเอ็น
มีหน้าที่ติดตามข้อมูล ความสำเร็จของเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง เนื่องจากทีมงานผู้ผลิตรายการ
เป็นผู้ที่รู้จัก และคุ้นเคยกับเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งมากที่สุด และจะได้รับความไว้วางใจ
จากเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง คุณครู และคนในชุมชน การติดตามข้อมูลจึงมีความสะดวก และ
เข้าถึงได้ง่ายสามารถแบ่งระดับความสำคัญในติดตามความเปลี่ยนแปลงของเยาวชนคนเก่ง
หัวใจแกร่ง ดังนี้

1.1 ทีมงานติดตามความเปลี่ยนแปลงของเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งด้วยวิธีการ
วิธีการ ติดต่อพูดคุยทางโทรศัพท์ จดหมาย และอีเมล

1.2 ติดตามความเปลี่ยนแปลงของเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง ด้วยการถ่ายทำ
เรื่องราวชีวิตความเป็นอยู่ของเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง (Follow case) ภายหลังจากออกอากาศ
ทางสถานีโทรทัศน์ไปแล้วเป็นเวลา 6 เดือน - 1 ปี เป็นครั้งที่ 2 ความยาว 3 นาที ออกอากาศ
ทำรายการทุกวันอาทิตย์ในสัปดาห์สิ้นเดือน เพื่อให้ผู้ชมรายการได้รับทราบความเป็นไป ความ
เปลี่ยนแปลงของเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งที่เคยติดตามชมรายการอีกครั้ง คุณยุพา เพ็ชรฤทธิ์¹⁷
อธิบายว่า “เราดูแลเด็ก มีการสอบถาม ติดตามถ่ายทำความเปลี่ยนแปลงของพวกเขาหลังจาก
ออกอากาศไปสักระยะๆ การที่เด็กจะได้ทุนต่อเด็กต้องรายงานว่าเขายังเรียนต่อ นอกจากนี้มี
จดหมายข่าว “สานรัก” ทำให้ได้ติดต่อรู้ความเคลื่อนไหวของเพื่อนๆ พี่ๆ ในโครงการเดียวกับเขา
อันนี้เป็นตัวชูกำลังใจได้นะ”

1.3 การส่งเสริมอาชีพ เกิดจากการประสานความร่วมมือกันระหว่างทีมงานรายการ
กับผู้ชมรายการที่ยื่นความประสงค์และต้องการช่วยเหลือเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง ด้วยวิธีการ
ส่งเสริมอาชีพ เช่น การแปรรูปกล้วยสร้างบรรจุภัณฑ์ที่สวยงาม การให้อุปกรณ์เพื่อการยังชีพ

¹⁷ สัมภาษณ์ ยุพา เพ็ชรฤทธิ์, กรรมการผู้จัดการบริษัท ป่าใหญ่ ศรีเอชเอ็น จำกัด,

โดยไม่ต้องเดินทางไปรับจ้างต่างถิ่น คุณนิตยา จินดาภาคย์¹⁸ เสริมถึงการติดตามเยาวชนคนเก่ง หัวใจแกร่งว่า

...บางทีวันหนึ่งเราคิดถึงเขาขึ้นมา เราก็อาจจะเขียนไปรษณียบัตรไปหาโทรศัพท์ ไปคุย หรือส่งของจุกจิกไปให้ เขาอาจรู้สึกได้ว่าเราติดต่อหาเขาตลอดรู้สึกว่าเขาใส่ใจเขา เวลาเขามีปัญหาอะไรเขาก็จะนึกถึงเรา ปรีกษาเรา หรือถ้าเขามีปัญหาที่แก้ไม่ตก เราก็จะพยายามหาเครือข่ายความช่วยเหลือเท่าที่พอจะช่วยเขาได้...

1.4 กรณีที่เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งต้องการความช่วยเหลือพิเศษ หรือควรแก่การได้รับความช่วยเหลือ ทีมงานจะติดต่อประสานไปยังโครงการสานรัก เพื่อเสนอข้อมูลดังกล่าว

2. โครงการสานรัก

โครงการสานรัก มีหน้าที่ดูแลภาพรวมของโครงการ และภาพรวมของเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งทั้งหมด เช่น เงินทุนการศึกษา ประสานความร่วมมือจากบริษัทป่าใหญ่ ศรีเอชเอ็น ในกรณีที่โครงการสานรักจัดกิจกรรมพิเศษที่เกี่ยวข้องกับเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง และสนับสนุนการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งรูปแบบต่างๆ เช่น การติดต่อขอทำข่าเทียมให้กับนายตัน นามแก้ว (คนเก่งหัวใจแกร่งที่พิการขา 1 ข้าง) เป็นต้น

นอกจากนี้บทบาทหน้าที่ของโครงการสานรักในขั้นตอนหลังการผลิตรายการ คือ การติดตามผลความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งด้วยการจัดกิจกรรมและผลิตสื่อรูปแบบต่างๆ เพื่อเน้นการประชาสัมพันธ์โครงการ และประชาสัมพันธ์รายการในทางอ้อม ประกอบด้วย

2.1 โครงการคนเก่งหัวใจแกร่งสัญจร เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างตัวแทนเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งที่ทางโครงการสานรักเลือกไว้กับกลุ่มเยาวชน แต่ละหน่วยงานที่โครงการคนเก่งหัวใจแกร่งสัญจรไปร่วมจัดกิจกรรม เช่น สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน โรงเรียน หรือสถานสงเคราะห์

2.2 การออกเยี่ยมบ้านเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง เจ้าหน้าที่ฝ่ายประชาสัมพันธ์ของโครงการสานรักเชิญสื่อประเภทอื่นๆ ร่วมกันออกเยี่ยมเยียนเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งที่ประสบปัญหาตามภาคต่างๆ พร้อมหาวิธีการแก้ไขปัญหา

¹⁸สัมภาษณ์ นิตยา จินดาภาคย์, หัวหน้ารายการ “สานรัก คนเก่งหัวใจแกร่ง” บริษัท ป่าใหญ่ ศรีเอชเอ็น จำกัด, 23 พฤศจิกายน 2550.

จำนวนเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งในโครงการสานรักที่เพิ่มจำนวนมากขึ้นทุกปี ทำให้การติดต่อสื่อสารของทีมงานผู้ผลิตรายการกับเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งมีข้อจำกัด และมีอุปสรรคมากขึ้น ไม่สามารถติดต่อได้อย่างทั่วถึง ผู้รับผิดชอบโครงการสานรัก และทีมงานผู้ผลิตรายการมีการประชุมปรึกษาหาวิธีการเพื่อติดต่อสื่อสารระหว่างทีมงานผู้ผลิตรายการ โครงการสานรัก เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง และสถานศึกษา โดยบทสรุปที่ได้ คือ การจัดทำจุลสาร “สานรัก” ในรูปแบบจดหมายข่าวราย 2 เดือนเพื่อเป็นช่องทางหนึ่งในการสื่อสาร สร้างให้มีความเชื่อมั่นแก่เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งว่าพวกเขาไม่ได้ถูกทอดทิ้งภายหลังการออกอากาศ และเพื่อเป็นสื่อในการประชาสัมพันธ์โครงการสานรัก โดยทีมงานผู้ผลิตรายการรับผิดชอบการเขียนคอลัมน์ที่เกี่ยวข้องกับเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง และโครงการสานรักเป็นรับผิดชอบเกี่ยวกับกิจกรรมเพื่อการประชาสัมพันธ์องค์กร และเป็นผู้จัดพิมพ์จุลสาร

คอลัมน์ที่เกี่ยวข้องกับเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง ประกอบด้วย 7 คอลัมน์ ได้แก่

- สกู๊ปพิเศษคนเก่งหัวใจแกร่ง
- คุยรายเดือน
- คุยกับพี่เหม้ม
- ชาวคราวคนเก่ง
- ตอบจดหมายคนเก่ง
- แกร็บเชิญ
- จากใจคนเก่ง

เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งที่ออกจากโครงการ หรือกรณีล้มเหลว

เยาวชนที่ได้รับคัดเลือกให้เป็นคนเก่งหัวใจแกร่ง คือ เยาวชนที่ผ่านการพิจารณาคัดเลือกตามคุณสมบัติที่รายการกำหนด และได้รับการสนับสนุนเงินทุนการศึกษารายปีต่อเนื่องจนเรียนจบในระดับปริญญาตรี ซึ่งจำนวนเงินทุนการศึกษาที่จะได้รับขึ้นอยู่กับระดับการศึกษาที่เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งกำลังศึกษาอยู่ในปีนั้นๆ ดังนี้

ระดับประถมศึกษาหรือมัธยมต้น	ได้รับทุนการศึกษา 5,000 บาท/ปี
ระดับมัธยมปลายหรือปวช.	ได้รับทุนการศึกษา 7,000 บาท/ปี
ระดับอุดมศึกษาหรือปวส.	ได้รับทุนการศึกษา 12,000 บาท/ปี

เงินทุนการศึกษาที่เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งได้รับจากโครงการสานรักไม่มีข้อผูกมัดใดๆ ทั้งสิ้น แต่จะตัดสิทธิ์การรับทุนหรือพิจารณาคัดออกจากโครงการต่อเมื่อเยาวชน

คนเก่งหัวใจแกร่ง มีความประพฤติไม่เหมาะสมอย่างรุนแรง หยุดเรียนหนังสือ หรือติดยาเสพติด เป็นต้น คุณยุพา เพ็ชรฤทธิ์¹⁹ กล่าวว่า

...เด็กเหล่านี้ต้นทุนต่ำมาก โอกาสที่จะหลุดออกนอกทางมันง่ายมาก เราแคื่อยืดระยะเวลาให้เขา ช่วงเวลาที่เขาได้ต่อชีวิตอยู่กับเขาน่าจะได้อะไรอยู่ในตัวไม่น้อย บางคนไม่ได้เกิดมาแร้นแค้นลำบากทั้งกาย ใจเขายังหลงทาง แล้วเด็กที่โตมาด้วยสภาพแบบนี้เด็กที่หลงทางต้องทำใจไว้เลย เด็กที่เขาออกจากโครงการเขาต้องเรียนรู้ที่จะคิดคล้ายๆ กันที่เราคิดว่าเราไม่สามารถไปบังคับเส้นทางเดินของเขา...

คุณสุริยนต์ จงลีพันธ์²⁰ กล่าวเพิ่มเติมว่า

...จริงๆ มันเป็นเรื่องที่ช่วยไม่ได้ แต่เราคาดหวังว่าเขาน่าจะรักษาคุณภาพของเขาต่อไป แต่เรื่องเหล่านี้ เรื่องของคนเพียงแค่คุณทำดีช่วงหนึ่ง ยิ่งใหญ่ในช่วงหนึ่ง ก็ถือว่าดีกว่าไม่มีอะไรเลยในชีวิต ซึ่งก็มี 2 ด้าน คือ เด็กที่ได้รับทุนแล้วอาจเครียด กดดันว่าตัวเองต้องเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ หรือเด็กพยายามจะเป็นคนดี เรายกให้มาเป็นตัวอย่าง ฉะนั้นเราต้องรักษาคุณภาพของเราต่อไป ซึ่งเขาจะไปทางไหนมันก็มีแนวโน้มจะไปได้ทั้ง 2 อย่าง...

คุณนิตยา จินดาภาคย์²¹ เสนอมุมมองว่า

...หลังมอบทุนการศึกษาให้เขาแล้ว ชีวิตเขาอาจเกิดปัญญา หรือมีอุปสรรคที่หนักหนามากบางอย่าง ทำให้เขาต้องเลือกทางของตัวเอง เราในฐานะที่คลุกคลีกับเขาก็เข้าใจนะ บางครั้งอายุแค่นี้กับปัญหาที่รุมเร้ามากมาย มันก็รับไม่ไหวเหมือนกัน เอาใจเขามาใส่ใจเราว่า ถ้าเกิดกับเราๆ จะทำยังไง จะรับไหวไหม บางอย่างก็คงไม่ไหวเหมือนกัน ตัวเองไม่รู้รู้สึกเสียใจกับเด็กที่ต้องหยุดเรียนเพราะความจำเป็น แต่ก่อนที่เด็กจะออกก็จะปรึกษาเราก่อนจริงๆ แล้วปริญญาตรีที่ไม่ใช่คำตอบทั้งหมด แต่ถ้าเขาเกิดगेเรในทางที่ผิด เช่น เล่นการพนันฟุตบอล

¹⁹ สัมภาษณ์ ยุพา เพ็ชรฤทธิ์, กรรมการผู้จัดการบริษัทป่าใหญ่ ศรีเอชเอ็น จำกัด, 23 พฤศจิกายน 2550.

²⁰ สัมภาษณ์ สุริยนต์ จงลีพันธ์, ผู้ควบคุมการผลิตรายการ “สานรัก คนเก่งหัวใจแกร่ง” บริษัท ป่าใหญ่ ศรีเอชเอ็น จำกัด, 23 พฤศจิกายน 2550.

²¹ สัมภาษณ์ นิตยา จินดาภาคย์, หัวหน้ารายการ “สานรัก คนเก่งหัวใจแกร่ง” บริษัท ป่าใหญ่ ศรีเอชเอ็น จำกัด, 23 พฤศจิกายน 2550.

ติดหนี้จนหยุดเรียน อันนี้เราก็เสียใจนะ เสียขายทุนดี ๆ ด้วย แต่ก็ยังเป็นจังหวะที่เขาทำตัวเอง...

บทบาท และการทำหน้าที่สื่อมวลชน

นับตั้งแต่เริ่มต้นการผลิตรายการ “สานรัก คนเก่งหัวใจแกร่ง” เมื่อปีพ.ศ.2544 จนถึงปีพ.ศ.2549 โครงการสานรักและบริษัทป่าใหญ่ ศรีเอชเอ็น จำกัด ดูแลและติดตามเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง จำนวน 295 คน และจะเพิ่มขึ้นทุกปีๆ ละ 49-52 คน

นอกจากบทบาทหน้าที่หลักของสื่อมวลชนในการให้ข้อมูลข่าวสาร ความรู้ ความบันเทิง รายการ “สานรัก คนเก่งหัวใจแกร่ง” ยังมีบทบาทหน้าที่สื่อมวลชนเพิ่มขึ้นโดยมิได้คาดหมาย นั่นคือ บทบาทในแง่การดูแลความรู้สึก และการเป็นที่ปรึกษา

ความผูกพัน และความเป็นกันเองที่ทีมงานผู้ผลิตรายการได้สร้างขึ้นตั้งแต่ขั้นตอนก่อนการผลิตจนถึงขั้นตอนหลังการผลิตรายการ ทำให้เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งส่วนใหญ่รู้สึกเหมือนตนเองมีที่พึ่งพิง และมีที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ โดยทีมงานผู้ผลิตรายการมักเป็นผู้รับฟังปัญหาและช่วยจัดการปัญหาที่เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งติดต่อขอคำปรึกษา เช่น การขอยืมเงิน ช่วยหางาน ทำขณะปิดภาคเรียน ร้องเรียนร้องทุกข์เรื่องต่างๆ ขอที่พักพิงชั่วคราวเมื่อเดินทางมาสอบที่กรุงเทพฯ หรือทำเรื่องขอผ่อนผันค่าลงทะเบียนเรียนระดับมหาวิทยาลัย เป็นต้น จากบทบาทและการทำหน้าที่ดังกล่าว คุณสุริยนต์ จงลีพันธ์²² แสดงความคิดเห็นว่า

...เราทำหน้าที่เกินสื่อมวลชน เป็นสื่อมวลชนที่ทำงานทางด้านสังคมสงเคราะห์ เสริมไปอีก เรารู้สึกดีที่ได้ช่วยเหลือคน แต่ต้องไม่มากเกินไป เพราะถ้ามากเกินไปก็จะเริ่มทบทวน (Screen) ตัวเอง เราควรมีขอบเขต (limit) และบอกเด็กว่าจะช่วยได้แค่ไหน เราช่วยได้แค่คำปรึกษา คำแนะนำ เพราะเป็นการเสี่ยงสำหรับเรามาก คือ คนที่เราไปช่วยคือคนที่มันกำลังจะตายจริงๆ พอเขาได้รับความช่วยเหลือเขาก็คาดหวังว่าเราจะช่วยเขาเรื่องอื่นๆ ได้ ฉะนั้น จะเป็นว่าที่ผ่านมามีอะไรนิดอะไรหน่อยเขาก็จะมาหาเราทันที มันอยู่ที่เราวางตัวว่าเราจะชัดเจนกับเขาแค่ไหน

²² สัมภาษณ์ สุริยนต์ จงลีพันธ์, ผู้ควบคุมการผลิตรายการ “สานรัก คนเก่งหัวใจแกร่ง” บริษัท ป่าใหญ่ ศรีเอชเอ็น จำกัด, 23 พฤศจิกายน 2550.

คุณยุพา เพ็ชรฤทธิ์²³ แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า

...เราทำหน้าที่เกินสื่อมวลชน แต่เชื่อว่าจิตสำนึกของคนทำรายการนี้เขามีจิตสำนึกสูง แล้วมันเป็นสัญชาตญาณของมนุษย์ เราทำหน้าที่ของความเป็นมนุษย์ เราไม่สามารถจะตอบได้ว่าเรามีความรับผิดชอบต่อสังคมเหนือกว่าคนอื่นได้ เดาไม่ออก ข้อดีของปาใหญ่คือ ถ้าหัวหน้าองค์กรจิตใจไปในด้านนี้ มันก็จะง่ายขึ้น สำหรับคนอื่นที่จะเดินตาม...ที่ผ่านมาก็ช่วยโดยที่เราไม่รู้ว่าจะอะไรเราก็ช่วยหมดทุกอย่าง กระทั่งทำๆ ไปรู้สึกว่าการเราก็เยอะ มีภาระหน้าที่อย่างอื่นบางที่เขาก็ขอความช่วยเหลือมากเกินไป เราก็ดูว่ามันใช่หรือเปล่า เราก็เริ่มขยับออกมา คือ ช่วยได้ในขอบเขตเท่านั้นเท่านั้นนะ พิจารณาไปตามกรณีไป ฉะนั้น เราก็ต้องวางตัวเราอยู่ที่จุดนี้เหมือนกัน...

คุณนิตยา จินดาภาคย์²⁴ ถ่ายทอดประสบการณ์จากการคลุกคลีกับเยาวชนเหล่านั้นว่า ...ตอนแรกเราวางตัวเหมือนคนทำงาน แต่ทุกวันนี้มองเปลี่ยนเป็นว่าเด็กๆ เป็นเหมือนพี่น้องหรือครอบครัว ไม่ได้มีเส้นว่านี้คือ หน้าที หรือนี่คือเรื่องส่วนตัว รู้สึกว่าเป็นชีวิตประจำวันอย่างหนึ่ง บางทีเราวางเรานี้ก็ถึงพวกเขา เราก็อาจจะเขียนไปรษณียบัตรไปหา หรือติดต่อหาเขา เขาอาจจะรู้สึกได้ว่าเราใส่ใจ เพราะตอนลงไปทำงานเราไม่ได้ถ่ายเสร็จแล้วก็ไป แต่เราจะคุยเล่นและสนุกอยู่กับเขาด้วยความคิดอย่างนี้จะเกิดขึ้นมันต้องใช้เวลา 2-3 ปีหลังจากมาทำรายการ...

คุณวิไล เคียงประดู่²⁵ แสดงทัศนะที่แตกต่างว่า

...ผลกระทบต่อตัวเขาเองมีทั้งทางบวกและทางลบ ทางบวก คือ เด็กได้รับการช่วยเหลือ เด็กได้รับการยอมรับ เด็กได้กำลังใจ ส่วนทางลบ คือความคาดหวังจากคนอื่น ๆ ต่อตัวเด็กสูงมาก เป็นแรงกดดันต่อเด็ก การก้าวย่างของเขาจะถูกจับ

²³ สัมภาษณ์ ยุพา เพ็ชรฤทธิ์, กรรมการผู้จัดการบริษัท ปาใหญ่ ครีเอชั่น จำกัด, 23 พฤศจิกายน 2550.

²⁴ สัมภาษณ์ นิตยา จินดาภาคย์, หัวหน้ารายการ “สานรัก คนเก่งหัวใจแกร่ง” บริษัท ปาใหญ่ ครีเอชั่น จำกัด, 23 พฤศจิกายน 2550.

²⁵ สัมภาษณ์ วิไล เคียงประดู่, ผู้ช่วยกรรมการผู้อำนวยการส่วนงานประชาสัมพันธ์ บริษัท แอดวานซ์ อินโฟร์ เซอร์วิส จำกัด (มหาชน), 21 สิงหาคม 2550.

ตามอง แล้วการก้าวอาจถูกมองว่าเขาเปลี่ยนไป แต่เมื่อเทียบน้ำหนักแล้วลบน้อยมาก...

บทบาทด้านการพัฒนาเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง

คำว่าพัฒนา หมายถึง กระบวนการของการปรับเปลี่ยนจากสภาพที่ไม่น่าพอใจไปสู่สภาพที่น่าพอใจ และก่อให้เกิดการที่พึงประสงค์ในตัวบุคคลในสังคม

การพัฒนาที่เกิดขึ้นกับเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งต้องอาศัยระยะเวลาในการปรับตัวและปรับเปลี่ยนเพื่อให้เกิดผลของการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม ขณะที่ทีมงานผู้ผลิตรายการอาจไม่เคยคาดหวังในบทบาทสื่อมวลชนที่มีผลต่อการพัฒนาเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งอย่างจริงจังจากการผลิตรายการอย่างต่อเนื่องตลอด 7 ปี ผู้ผลิตรายการได้เรียนรู้ และเริ่มเล็งเห็นคุณค่าของรายการจากพัฒนาการที่เกิดขึ้นกับเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง เช่น ความพยายามในการส่งเสียตัวเองจนเรียนจบระดับปริญญาตรี ความมุ่งมั่นในการสร้างบ้านให้แก่ครอบครัว การกล้าแสดงออกต่อหน้าสาธารณชน เหล่านี้ล้วนเกิดจากแรงบันดาลใจที่เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งได้รับจากรายการ คุณยุพา เพ็ชรฤทธิ์²⁶ แสดงความคิดเห็นว่า “ตอนนี้คาดเดาว่ามีการพัฒนาแน่นอน มันมีในจุดเล็กๆ ที่ทำให้คนๆ หนึ่งไม่หลงไปตกเหวหรือไปในทางที่ไม่ดี เขาสามารถก้าวขึ้นไปเรื่อยๆ นั่นคือ การพัฒนา” คุณสุริยนต์ จงลีพันธ์²⁷ กล่าวอีกมุมมองหนึ่งว่า

...เหมือนเป็นการเปิดกระแสทางด้านนี้ขึ้นมาอีก แต่รายการนี้ไม่ใช่ความน่าสงสาร แต่เป็นการสู้ชีวิต ให้เห็นความดีของคน สิ่งที่เราพยายามทำอยู่ คือ การชี้วัดถึงความอบอุ่นในครอบครัว ถ้าให้รู้สึกว่ารกรักกัน เอื้อเพื่อเอ็นดูกันจะทำให้สังคมโดยรวมอยู่รอด แต่ก็มีคำถามหลายๆ อย่างว่าเด็กจะดีได้ยังไงบ้าง รัฐบาลก็ทำไป ส่วนเราพยายามชี้ให้เห็นว่าเด็กคนหนึ่งที่เคยโตมาได้เป็นคนดีเขามา ยังไง ใครเป็นคนสอนอบรมเขา...

²⁶ สัมภาษณ์ ยุพา เพ็ชรฤทธิ์, กรรมการผู้จัดการบริษัท ปาใหญ่ ศรีเอชเอ็น จำกัด, 23 พฤศจิกายน 2550.

²⁷ สัมภาษณ์ สุริยนต์ จงลีพันธ์, ผู้ควบคุมการผลิตรายการ “สานรัก คนเก่งหัวใจแกร่ง” บริษัท ปาใหญ่ ศรีเอชเอ็น จำกัด, 23 พฤศจิกายน 2550.

คุณวิไล เคียงประดู่²⁸ แสดงความคิดเห็นในภาพรวมจากประเด็นนี้ว่า

...ผลสืบเนื่องทางตรง คือเขาได้รับทุนได้กำลังใจ ได้เห็นความสำคัญของสิ่งที่เขาทำดีมาตลอด มันเหมือนรางวัลชีวิตตอบแทนในสิ่งที่เขาคิดดี ทำดี ส่วนที่ 2 คือคนในสังคมรอบๆ เขาเริ่มเห็นแบบอย่างที่ดี และเอาอย่าง นั่นแปลว่าเด็กๆ คนอื่นที่เห็นเริ่มมีกำลังใจที่จะเป็นคนทำดีต่อไป นอกจากนี้เรายังจัดกิจกรรมคนเก่งหัวใจแกร่งสัญจร โดยการคัดเลือกเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งเพื่อเป็นตัวแทนถ่ายทอดประสบการณ์แก่เยาวชนตามหน่วยงานต่างๆ ซึ่งจะปรับเปลี่ยนกันขึ้นอยู่กับว่าเราไปจัดที่ไหน เหมาะกับเรื่องราวชีวิตของเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งคนใด อีกอย่างคือ เราต้องการต่อยอดเด็กในโครงการด้วย...

ความคาดหวังต่อเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง

ความคาดหวังในที่นี้หมายถึง ความรู้สึกดีๆ ที่ทีมงานรายการมีต่อเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง คือ ความคาดหวังในการศึกษา และความคาดหวังในการเป็นคนดี ความคาดหวังดังกล่าว คือ การคาดหวังผลของการพัฒนา

การทำงานคลุกคลีกับเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง ตั้งแต่ขั้นตอนการลงพื้นที่เก็บข้อมูล การถ่ายทำ กระทั่งขั้นตอนเพิ่มเติมหลังกระบวนการถ่ายทำ คือ การติดตามความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งอย่างต่อเนื่อง สร้างความผูกพัน และความเป็นกันเองให้เกิดขึ้น ทำให้ทีมงานผู้ผลิตรายการแอบคาดหวังกับเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง ขณะเดียวกันทีมงานรายการจำเป็นต้องสำรวจตัวเองเป็นระยะๆ เพื่อไม่ให้ความคุ้นเคย หรือความสงสาร กลายเป็นความคาดหวังที่มากเกินไป เพราะอาจทำให้เกิดการทำหน้าที่เกินขอบเขต คุณสุริยนต์ จองลีพันธ์²⁹ แสดงทัศนะว่า

...เราคาดหวังว่าเขาจะเป็นคนดีต่อไป แต่ไม่ถึงขั้นว่าจะต้องเฝ้าดู หรือแอบดูเขาตลอดเวลา เพราะว่าคนเราก็ต้องมีช่วงที่เหนื่อย มีอารมณ์เป็นมนุษย์ แต่ทั้งนี้ก็คงไม่ทำอะไรเลยเถิด เกินเส้น และคิดว่าเขาไม่ได้จับสืบปัญหา ณ วันที่เขาไปช่วยเขา

²⁸ สัมภาษณ์ วิไล เคียงประดู่, ผู้ช่วยกรรมการผู้อำนวยการส่วนงานประชาสัมพันธ์ บริษัท แอดวานซ์ อินโฟร์ เซอร์วิส จำกัด (มหาชน), 21 สิงหาคม 2550.

²⁹ สัมภาษณ์ สุริยนต์ จองลีพันธ์, ผู้ควบคุมการผลิตรายการ “สานรัก คนเก่งหัวใจแกร่ง” บริษัท ป่าใหญ่ ศรีเอชเอ็น จำกัด, 23 พฤศจิกายน 2550.

คุณยุพา เพ็ชรฤทธิ์³⁰ กล่าวเสริมว่า “เราเรียนรู้ว่าเราจะเอาตัวไปอยู่กับปัญหาแค่ไหน ระหว่างทางเราก็จะเรียนรู้ว่าเราจะโถมตัวได้แค่ไหน บังเอิญเราไม่ได้เป็นองค์กรการกุศลที่เราเข้าไปดูแล แต่เราเป็นลักษณะพื้นที่กว้างและไม่ใช้หน้าที่ๆ เราจะไปปั้นแต่ละคนให้เข้ารูปแบบต่างๆ” คุณนิตยา จินดาภาคย์³¹ แสดงความคาดหวังต่อเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งว่า “ก็แอบคาดหวังไว้เหมือนกัน อยากให้เขาเรียนจบปริญญาตรี ได้ทำงานมีอาชีพอย่างที่เขาค้นเจอได้”

กลุ่มที่ 2 ผู้ชมรายการที่เคยช่วยเหลือเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง

ผู้ชมรายการ หรือเครือข่ายความช่วยเหลือเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งมีส่วนสำคัญต่อการศึกษาวิจัย โดยสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth interview) กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 2 คน เพื่อสะท้อนถึงบทบาทของรายการที่มีผลต่อการพัฒนาเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง สามารถแบ่งผลการศึกษาออกเป็น 8 ประเด็น ดังนี้

มุมมองเกี่ยวกับเด็กด้อยโอกาส

เด็กด้อยโอกาส³² (Under Privileged Children หรือ Disadvantaged Children) หมายถึง กลุ่มเด็กที่ประสบกับปัญหาต่างๆ หรือตกอยู่ในสภาวะแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม หรืออยู่ในสถานภาพที่ด้อยกว่าเด็กโดยทั่วไป และต้องการความช่วยเหลือจากสังคมเป็นกรณีพิเศษ เพื่อให้มีชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีพัฒนาการที่ถูกต้องกับวัยและบรรลุถึงศักยภาพสูงสุด

สำหรับเด็กด้อยโอกาสในรายการสานรัก คนเก่งหัวใจแกร่ง คือ ด้อยโอกาสทางการศึกษาแต่ยังเรียนหนังสือ และมีฐานะยากจน โดยคัดเลือกจากกลุ่มเด็กด้อยโอกาสที่เป็นเด็กยากจน เด็กที่ถูกทอดทิ้ง เด็กในชนกลุ่มน้อยและเด็กพิการ

³⁰ สัมภาษณ์ ยุพา เพ็ชรฤทธิ์, กรรมการผู้จัดการบริษัท ป่าใหญ่ ศรีเอชเอ็น จำกัด, 23 พฤศจิกายน 2550.

³¹ สัมภาษณ์ นิตยา จินดาภาคย์, หัวหน้ารายการ “สานรัก คนเก่งหัวใจแกร่ง” บริษัท ป่าใหญ่ ศรีเอชเอ็น จำกัด, 23 พฤศจิกายน 2550.

³² กมลสินทร์ พินิจภูวดล, รายการผลการศึกษาวิจัย “แนวทางและมาตรการในการจัดการศึกษาของเด็กด้อยโอกาส” (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2541), น.24-25.

ผู้ชมรายการ ก.³³ แสดงความคิดเห็นต่อมุมมองเกี่ยวกับเด็กด้อยโอกาส ในฐานะที่เคยให้ความช่วยเหลือเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งว่า

...รายการสานรัก คนเก่งหัวใจแกร่งจะทำเด็กที่มูมานะ ทำงานสู้ชีวิต เลี้ยงพ่อแม่ แล้วก็ไปเรียนด้วย แต่บางรายที่ช่วยอาจจะแค่ฝึกการขนหาแต่ไม่ได้มูมานะขนาดเด็กคนเก่งหัวใจแกร่ง เขาด้อยโอกาสทั้งนั้น คิดว่าเมืองไทยถ้าเยาวชนของชาติมีการศึกษามันน่าจะทำให้ประเทศชาติดีขึ้น อยากให้โอกาสเด็กเท่าที่จะทำได้...

บทบาทของรายการสานรัก คนเก่งหัวใจแกร่ง

จากการให้คำนิยามคำว่า “สารคดี”³⁴ คือ สารคดีไม่ใช่เรื่องแต่ง (Documentaries are non-fiction) สารคดีจะต้องมีการใส่ใจกับความจริงแท้อย่างสร้างสรรค์ (Documentaries involve the “creative treatment of actuality”) สารคดีเป็นประวัติศาสตร์ในปัจจุบัน เนื่องจากมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการดำรงชีวิตของมนุษย์ ความต้องการของมนุษย์ และวิธีการที่มนุษย์จะได้สิ่งที่ต้องการนั้น (Documentaries are current history, because they deal with how people live, what people want, how they try to get it)

รายการ “สานรัก คนเก่งหัวใจแกร่ง” ถือเป็นรายการที่เปิดกระแสของการผลิตรายการสารคดีเด็กสู้ชีวิต มุ่งเน้นการให้กำลังใจ ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมที่ดีแก่ผู้ชมรายการ ซึ่งวิชาชีพนิยมของผู้ผลิตสารคดีรายการ “สานรัก คนเก่งหัวใจแกร่ง” มีบทบาทต่อผู้ชมรายการ ดังนี้

- สร้างแรงบันดาลใจ คือ เห็นตัวอย่างของความเข้มแข็ง อดทน สู้ชีวิตของเด็กคนหนึ่ง ที่อาจไม่มีโอกาสทางสังคมมากเท่ากับคนอื่น ๆ
- ทำหน้าที่เป็นครู คือ ให้การศึกษาให้ความรู้แก่ผู้ชมรายการทั้งทางตรงและทางอ้อมในการดำเนิน ชีวิต หรืออาจช่วยเสริมการสอนของครูให้ดีขึ้น
- เป็นผู้สร้างบรรยากาศของการพัฒนาให้เกิดขึ้น คือ กระตุ้นและให้มโนภาพ และความรู้แก่ผู้ชมรายการในด้านการพัฒนาต่างๆ เช่น ความเข้มแข็งต่อจิตใจ การข้ามผ่านอุปสรรค

³³ สัมภาษณ์ หนึ่งในผู้ชมรายการ, รายการสานรัก คนเก่งหัวใจแกร่ง, 1 พฤศจิกายน 2550.

³⁴ ประพิม คล้ายสุบรรณ, “ระบบอุปถัมภ์กับวิชาชีพนิยมของผู้ผลิตรายการสารคดีสิ่งแวดล้อมทางโทรทัศน์,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541), น.13-14.

- ช่วยส่งเสริมการตัดสินใจโดยผ่านข่าวสารไปทางสื่อบุคคล คือ ทำให้ผู้ชมรายการ หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องรับเอาข่าวสารไปถ่ายทอดอีกต่อ มีผลต่อการตัดสินใจได้ดีขึ้น

ความนิยมชื่นชมในรายการ ทำให้ผู้ชมรายการมีการแสดงออกต่อเยาวชนคนเก่ง หัวใจแกร่ง วิธีการต่างๆ เช่น โทรศัพท์สอบถามข้อมูลของเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งแต่ละสัปดาห์ ติดต่อขอรับวีซีดีรายการเพื่อนำไปเป็นสื่อการเรียนการสอน แม้กระทั่งการติดต่อช่วยเหลือเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งรูปแบบต่างๆ

คุณนิมิตร กิตติบริรักษ์³⁵ พูดถึงบทบาทของรายการว่า

...สำคัญ คือสื่อเป็นคนแพร่ข่าวสาร เป็นกระจกที่ส่องให้สังคมได้รู้ว่ามุ่มๆ หนึ่ง ของสังคมยังมีเด็กพวกนี้อยู่ มุมที่สังคมยังเข้าหาไม่ถึง รายการมีส่วนช่วยให้คนที่อยากช่วยได้ทำ ถึงแม้จะเป็นส่วนน้อย มีการประสานงานกับสังคมให้รู้และให้ช่วยเหลือ เป็นการพัฒนาเด็กด้วย ผมเชื่อว่าโตขึ้นประการณ์ ปัญหาชีวิตของเขา อาจทำประโยชน์ให้สังคมได้มากกว่าคนอื่นที่ไม่เคยประสบปัญหานี้มาก่อน...

ผู้ชมรายการ ก.³⁶ เสนอความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า

...คิดว่าเป็นรายการที่ดี มันเป็นการสอนคน แล้วก็สอนให้คนที่รู้จักสู้ชีวิตบ้าง เหมือนเป็นการส่งเสริมสังคม เขาอายุแค่นี้เขายังสู้เลย แม้คนช่วยเหลืออาจจะส่งไปน้อย เพราะเห็นว่ามีส่วนช่วยเหลืออยู่แล้ว แต่อย่างน้อยเด็กกลุ่มนี้ก็ยังโชคดีกว่าคนอื่นว่ามีคนช่วย ส่วนใหญ่ก็คือพึ่งพาสื่อเป็นหลัก เพราะไม่รู้จะไปหาเด็กที่ต้องช่วยเหลือจากที่ไหน...

คุณค่าและความน่าเชื่อถือ

ความน่าเชื่อถือของรายการเป็นสิ่งที่แสดงถึงการทำหน้าที่ของผู้ผลิตรายการในทางอ้อม สิ่งสำคัญที่สุด คือ ความน่าเชื่อถือของรายการทำให้มีผู้ชมรายการติดต่อขอให้ความช่วยเหลือเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง คุณนิมิตร กิตติบริรักษ์³⁷ กล่าวเสริมว่า

³⁵ สัมภาษณ์ นิมิตร กิตติบริรักษ์, อาจารย์โรงเรียนอัสสัมชัญธนบุรี และผู้ชมรายการ สานรัก คนเก่งหัวใจแกร่ง, 31 ตุลาคม 2550.

³⁶ สัมภาษณ์ มารินี, ผู้ชมรายการสานรัก คนเก่งหัวใจแกร่ง, 1 พฤศจิกายน 2550.

³⁷ สัมภาษณ์ นิมิตร กิตติบริรักษ์, อาจารย์โรงเรียนอัสสัมชัญธนบุรี และผู้ชมรายการ สานรัก คนเก่งหัวใจแกร่ง, 31 ตุลาคม 2550.

...คุณยุพาเป็นคนมีชื่อเสียง เป็นคนทีวี เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้รายการน่าเชื่อถือ คือความเป็นคนทีวี ผู้ดำเนินรายการสำคัญเพราะเป็นที่รู้จักของสังคม รูปแบบสารคดีมันเป็นความเชื่อมั่น มีตัวจริงของคนที่มีปัญหาเช่นนั้น คือ ให้เห็นสภาพของการทำงาน ความเป็นอยู่ของเด็กกว่าเป็นยังไง ค่อนข้างละเอียดพอสมควร ทำให้คนดูรู้เลยว่าเกิดอะไรจากสารคดี...

ผู้ชมรายการ ก.³⁸ กล่าวถึงทีมงานเพิ่มเติมว่า “คิดว่ารายการน่าจะตรวจสอบ (screen) มาแล้วรอบหนึ่ง ตัวเองถือว่าเอาตามรายการ คิดว่าเด็กพวกนี้น่าจะผ่านการคัดเลือกมาแล้วว่ามีความมุ่งมั่น และด้วยโอกาสคือเชื่อว่าสื่อทำตรงนั้นไม่น่าจะเอามาหลอกหลวงกัน”

เกณฑ์ในการพิจารณา และรูปแบบการให้ความช่วยเหลือ

การพิจารณาให้ความช่วยเหลือเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งของผู้ชมรายการเกิดจากความรู้สึกร่วมในขณะชมรายการ ถือเป็นความสนใจ และความสมัครใจ

รูปแบบการให้ความช่วยเหลือของผู้ชมรายการโดยส่วนใหญ่ใช้วิธีติดต่อขอข้อมูลเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งเพิ่มเติมจากทีมงานผู้ผลิตรายการ โดยมีรูปแบบความช่วยเหลือที่หลากหลาย เช่น การโอนเงินเข้าบัญชีธนาคารของเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งเพื่อสนับสนุนเรื่องทุนการศึกษา หรือการส่งสิ่งของ เครื่องใช้ อุปกรณ์การเรียน ความช่วยเหลือที่เกิดกับเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งส่วนใหญ่ที่ทีมงานผู้ผลิตรายการไม่มีข้อมูลดังกล่าว เนื่องจากผู้ให้ความช่วยเหลือใช้วิธีโอนเงินผ่านบัญชีธนาคาร และผู้ให้ความช่วยเหลือติดต่อผ่านครูของเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งโดยตรง ผู้ชมรายการ ก.³⁹ ให้ข้อมูลการช่วยเหลือของตนเองว่า

...ช่วยทั้งหมด ทั้งที่พบตามสื่อหรือเขาเดือดร้อน เห็นเด็กพวกนี้ยากจนไม่มีเงิน แต่ว่าเขามีความมุ่งมั่นอยากเรียน เขาขาดโอกาสที่จะมีคนสนับสนุนให้เขาได้ ส่วนใหญ่ก็จะโทรศัพท์ถามทีมงานขอข้อมูลเด็กที่คิดว่าน่าจะช่วยเหลือเป็นเงินเพิ่มเติมตัวเองจำไม่ได้ว่าเคยช่วยเด็กจากที่อื่นๆ ที่คนไหนบ้าง เพราะจะอาศัยโอนเงินให้ครั้งละ 10-20 คนแล้วแต่ทีมงานเห็นสมควร...

³⁸ สัมภาษณ์ หนึ่งในผู้ชมรายการ, รายการสารรัก คนเก่งหัวใจแกร่ง, 1 พฤศจิกายน 2550.

³⁹ สัมภาษณ์ หนึ่งในผู้ชมรายการ, รายการสารรัก คนเก่งหัวใจแกร่ง, 1 พฤศจิกายน 2550.

คุณนิมิตร กิตติบริรักษ์⁴⁰ กล่าวถึงเกณฑ์การพิจารณาให้ความช่วยเหลือเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งของตนเองว่า

...ส่วนใหญ่เป็นเยาวชน เป็นเด็กที่ด้อยโอกาส คือ ความยากจน สภาพความเป็นอยู่ สภาพครอบครัวเป็นเด็กที่ไม่อยู่เฉย และส่วนใหญ่ที่ช่วยคือ เด็กเรียนหนังสือ รักเรียน คือเมื่อก่อนผมเลยลำบากมาก่อนรู้ว่าอยากเรียนมันเป็นยังไง ความช่วยเหลือที่ทำได้ส่วนใหญ่ผมจะเจาะจงเป็นรายบุคคล เช่น น้องเสกที่ เชียงรายผมโอนเงินให้ทุกเดือน แล้วก็เดินทางไปดูสภาพบ้านที่เชียงราย หลังจากนั้นผมก็ทำเรื่องรวบรวมเงิน ติดต่อประสานกับครูของเสกช่วยกันสร้างบ้านหลังใหม่ให้ หลังจากนั้นก็โทรคุยกันเรื่อยๆ กระทั่งเมื่อปีที่แล้วลุงเขาเสียชีวิตผมก็รับเขาเป็นบุตรบุญธรรม นอกจากนี้ก็มีน้องอาทิตย์ที่อยู่ทยธานี ผมดูรายการจบก็ติดต่อผ่านครูแล้วขับรถไปดูที่บ้าน เลยซื้ออุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้าไปให้ ส่วนคนอื่น ๆ บางครั้งผมก็อาศัยส่งเงิน ส่งของไปให้บ้าง...

ความคาดหวังที่มีเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง

ความช่วยเหลือที่เกิดขึ้นกับเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งมีหลายรูปแบบ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเจตจำนงและลักษณะการให้ความช่วยเหลือ โดยบริษัทป่าใหญ่ ศรีเอชัน จำกัด จะเป็นศูนย์กลางข้อมูลของเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งร่วมกับการจัดทำฐานข้อมูลเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งของโครงการสานรัก ผู้ชมรายการหรือผู้ที่ต้องการให้ความช่วยเหลือเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งส่วนใหญ่ใช้วิธีการโอนเงินผ่านบัญชีธนาคารของเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง และความช่วยเหลืออีกส่วนหนึ่งเกิดขึ้นด้วยวิธีการติดต่อขอรายละเอียดข้อมูลของเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งผ่านทีมงานผู้ผลิตรายการ

ความแตกต่างในการช่วยเหลือเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งมี 2 ลักษณะ ได้แก่

1. ช่วยเหลือทันทีหลังชมรายการ ด้วยการจดเบอร์บัญชีธนาคารที่รายการได้ขออนชื่อบัญชีของเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งในสัปดาห์นั้นๆ ไว้ในเนื้อหาสารคดีโดยตรง ถือเป็นความช่วยเหลือทันทีในระยะสั้น ซึ่งรูปแบบนี้เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งไม่รู้จักตัวตนของผู้ให้ความช่วยเหลือ

⁴⁰สัมภาษณ์ นิมิตร กิตติบริรักษ์, อาจารย์โรงเรียนอัสสัมชัญธนบุรี และผู้ชมรายการ สานรัก คนเก่งหัวใจแกร่ง, 31 ตุลาคม 2550.

2. โทรศัพท์ หรืออีเมลติดต่อสอบถามเบอร์บัญชีธนาคาร หรือสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมจากทีมงานผู้ผลิตรายการ เพื่อต้องการติดต่อเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งโดยตรง ลักษณะนี้ทำให้ผู้ให้ความช่วยเหลือเกิดความคุ้นเคย หรือรู้จักกับเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง และสามารถเกิดเป็นความช่วยเหลืออย่างต่อเนื่องระยะยาว

ผู้ให้ความช่วยเหลือเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งจากทั้ง 2 ลักษณะ ผู้ชมรายการ ก.⁴¹ ให้สัมภาษณ์ว่า

...ไม่ได้หวัง เพราะรู้ว่ามันยาก บางทีก็นึกย้อนตัวเราเหมือนกัน สิ่งที่เราทำได้คือให้เงินเขา แต่เด็กต้องไปคิดเองว่าเขาจะเก็บหอมรอมรอบเงินตรงนั้น หรือเอาไปทำอะไร เพราะรู้สึกว่ามันเกินความสามารถเหมือนกัน ถ้าจะให้สอนเขาก็ไม่ไหวอย่างผู้ใหญ่ตกงานยังช่วยตัวเองไม่ได้เลย กับผู้ใหญ่ยังยากแล้วจะไปคาดหวังอะไรกับให้เด็กเล็กๆ มาคิด...

คุณนิมิตร กิตติบริรักษ์⁴² แสดงความรู้สึกเพิ่มเติมว่า “เราสุขใจมากกว่าที่ได้ช่วยบางครั้งเราทำแบบไม่มีใครรู้ คือเราทำแล้วมีความสุข แต่ความทุกข์คือเราช่วยเขาไม่ได้เต็มที่ บางครั้งก็ติดตามประสานกับครูโรงเรียนของเด็ก ชักถามความเปลี่ยนแปลงบ้าง”

ผลความช่วยเหลือ

ลักษณะทั่วไปของเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งที่ผ่านการคัดเลือกออกอากาศทางโทรทัศน์ กลายเป็นสิ่งที่สามารถยืนยัน และสร้างความมั่นใจในความเป็นเด็กดีให้แก่ผู้ชมรายการ หรือผู้ให้ความช่วยเหลือเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งได้ค่อนข้างมาก จากรูปแบบการให้ความช่วยเหลือที่แตกต่างกันมีส่วนทำให้เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งเกิดการเปลี่ยนแปลงแตกต่างกัน และถือเป็นแรงสนับสนุนเพิ่มเติมที่มีความสำคัญ ซึ่งความสำเร็จของรายการส่วนหนึ่ง คือ ปริมาณผู้ชมรายการที่ให้ความช่วยเหลือเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งแต่ละสัปดาห์

การพัฒนารายการเองภายหลังการได้รับคัดเลือกให้เป็นเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง ขึ้นอยู่กับปัจจัย 3 ปัจจัย คือ

1. ลักษณะการช่วยเหลือของผู้ชมรายการ

⁴¹ สัมภาษณ์ หนึ่งในผู้ชมรายการ, รายการสานรัก คนเก่งหัวใจแกร่ง, 1 พฤศจิกายน 2550.

⁴² สัมภาษณ์ นิมิตร กิตติบริรักษ์, อาจารย์โรงเรียนอัสสัมชัญธนบุรี และผู้ชมรายการ สานรัก คนเก่งหัวใจแกร่ง, 31 ตุลาคม 2550.

2. สภาพทั่วไปของเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง

3. บทบาทของทีมงานผู้ผลิตรายการและผู้สนับสนุนรายการ

คุณนิมิตร กิตติบริรักษ์⁴³ ถ่ายทอดประสบการณ์จากการให้ความช่วยเหลือเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งอย่างจริงจังว่า

...กรณีของเสกเราเห็นเขายิ้มแย้ม รื่นเริงมากขึ้น จากเมื่อก่อนเป็นคนเงิบไม่ค่อยพูด หน้าตาหม่นๆ มันเป็นกำลังใจของเด็กด้วยว่ายังมีคนอื่นมองเขาอยู่ให้ความช่วยเหลือเขาอยู่ เขาไม่โดดเดี่ยว การพัฒนาที่เด่นชัดหลังจากให้ความช่วยเหลือก็แล้วแต่บุคคล ความรู้สึกเกี่ยวกับจิตใจเขาเขามีกำลังใจมากขึ้น การเรียนอาจสูงขึ้น...

ผู้ชมรายการ ก.⁴⁴ แสดงความรู้สึกต่อเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งที่ได้ช่วยเหลือในอีกแง่มุมหนึ่งว่า

...การที่พวกเขาได้มาออกรายการแล้วได้รับความช่วยเหลืออย่างน้อยก็ทำให้เขามีกำลังใจสู้ชีวิตต่อไป หรือเป็นคนดี คือเหมือนว่าเราทำแล้วยังมีคนมองเห็น บางครั้งการทำดีแล้วมีคนเห็นมันก็มีกำลังใจที่จะทำ อย่างน้อยก็ทำให้เขามีความมุ่งมั่นที่จะเรียน แล้วก็เป็นคนดี...

สิ่งที่ได้รับจากการให้ความช่วยเหลือ

ความช่วยเหลือเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งส่วนใหญ่เกิดจากเจตจำนงของผู้ชมรายการที่ต้องเอื้อเฟื้อน้ำใจรูปแบบต่างๆ ให้แก่เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง โดยผู้ชมรายการ ก.⁴⁵ ให้สัมภาษณ์ถึงความรู้สึกในการช่วยเหลือเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งไว้ว่า “เราโอกาสก็ช่วยคนอื่นที่เขาเดือดร้อน เพราะเราเข้าใจ ขนาดเราไม่เดือดร้อนยังแข็งแล้วคนที่เจอแบบนี้ก็น่าเปื่อก็เลย

⁴³ สัมภาษณ์ นิมิตร กิตติบริรักษ์, อาจารย์โรงเรียนอัสสัมชัญธนบุรี และผู้ชมรายการ สานรัก คนเก่งหัวใจแกร่ง, 31 ตุลาคม 2550.

⁴⁴ สัมภาษณ์ หนึ่งในผู้ชมรายการ, รายการสานรัก คนเก่งหัวใจแกร่ง, 1 พฤศจิกายน 2550.

⁴⁵ สัมภาษณ์ หนึ่งในผู้ชมรายการ, รายการสานรัก คนเก่งหัวใจแกร่ง, 1 พฤศจิกายน 2550.

อยากช่วย คิดอย่างนี้มากกว่า” และ คุณนิมิตร กิตติบริรักษ์⁴⁶ กล่าวเสริมในประเด็นดังกล่าวว่า “มันอิมเมจอย่างมหาศาลบอกไม่ถูก คือเราได้ช่วยมันเป็นความสุขอย่างหนึ่ง”

ข้อเสนอแนะ

ผู้ชมรายการให้ข้อเสนอแนะสำหรับรายการ และเสนอความคิดเห็นเพิ่มเติมต่อวิธีการทำงานของทีมงานผู้ผลิตรายการ และต่อผู้ชมรายการทั่วไป ดังนี้

ผู้ชมรายการ ก.⁴⁷ ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับรายการว่า “รายการทำได้ดีแล้ว แต่น่าจะช่วยดูแลต่อเนื่องว่าเมื่อมีคนช่วยแล้วเด็กพวกนี้ใช้เงินไปในทางที่ถูกต้องหรือไม่ นำเงินไปใช้กับการศึกษา หรือด้านที่จำเป็นหรือเปล่า อยากให้เขาใช้เงินให้ตรงวัตถุประสงค์ของคนช่วยเหลือ” และคุณนิมิตร กิตติบริรักษ์⁴⁸ ให้สัมภาษณ์ว่า

...ความช่วยเหลือเพิ่มเติมจากผู้ชมรายการเป็นสิ่งที่สำคัญ ที่วิสำคัญ อยากให้ข้อที่อยู่ที่ของเด็กในรายการนานๆ ยอมรับว่าสังคมนี้ความเสมอภาคมันมีน้อยมากแล้วก็อยู่ที่โอกาสด้วย โอกาสของแต่ละคน ซึ่งหน่วยงานที่ทำประเภทนี้ก็มีค่อนข้างน้อย น้อยมาก ขณะนี้เราต้องมองความจริงว่ามันเป็นธุรกิจไปหมด แต่คนทำจริงๆ มันมีน้อยแล้วคนที่มีเหลือเพื่อก็ไม่ได้ช่วยอะไร ขอความร่วมมือจากสังคมและคนที่สามารถช่วยเหลือได้ บางคนมีฐานะ มีชื่อเสียงในสังคมเงินส่วนนั้นเอามาช่วยเด็กตรงนี้ดีกว่า เพราะมันไม่ได้ช่วยเด็กอย่างเดียว เด็ก คืออนาคตของชาติก็เหมือนกับช่วยชาติทางอ้อมด้วย พัฒนาการศึกษาก็เป็นการพัฒนาคนด้วย...

จากผลการวิจัยกลุ่มผู้ผลิตรายการ “सानรัก คนเก่งหัวใจแกร่ง” และกลุ่มผู้ชมรายการ หรือเครือข่ายความช่วยเหลือทั้ง 2 กลุ่ม ด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพข้างต้น ผู้วิจัยจะได้นำไปประมวลวิเคราะห์รายละเอียด ร่วมกับผลการวิจัยกลุ่มเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งบทที่ 5 เพื่อสรุปผลการวิจัย และอภิปรายผลในบทที่ 6 ต่อไป

⁴⁶สัมภาษณ์ นิมิตร กิตติบริรักษ์, อาจารย์โรงเรียนอัสสัมชัญธนบุรี และผู้ชมรายการ สานรัก คนเก่งหัวใจแกร่ง, 31 ตุลาคม 2550.

⁴⁷สัมภาษณ์ หนึ่งในผู้ชมรายการ, รายการสานรัก คนเก่งหัวใจแกร่ง, 1 พฤศจิกายน 2550.

⁴⁸สัมภาษณ์ นิมิตร กิตติบริรักษ์, อาจารย์โรงเรียนอัสสัมชัญธนบุรี และผู้ชมรายการ สานรัก คนเก่งหัวใจแกร่ง, 31 ตุลาคม 2550.